

раціональних рішень у сфері вибору джерел залучення інвестицій в інноваційні розробки.

Список літератури:

1. Барометр міжнародного туризму ЮНВТО: Короткий огляд основних тенденцій // UNWTO World Tourism Barometer, February 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unwto.org>
2. Кальченко О. М. Теоретичні аспекти інноваційної діяльності підприємств туристичної діяльності / О. М. Кальченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – Чернігів, 2012. – С. 56-58.
3. Новиков В. С. Инновации в туризме / В. С. Новиков. – М. : ИЦ «Академия», 2007. – 208 с.
4. Мельниченко С. В. Інформаційні технології в управлінні суб'єктами туристичної діяльності: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / С. В. Мельниченко; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2008. – 46 с. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2008/08msvstd.zip>
5. Миронов Ю. Б. Використання маркетингу у сфері туризму / Ю.Б. Миронов. – Молодь і ринок. – 2002. – №1. – 65 с.

І.С. ПОЛЬОВА

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНИХ УМОВ ПІВНІЧНОГО ПРИСИВАШІЩА ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ГРУНТОВОГО ПОКРИВУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ НОВОТРОЇЦЬКОГО РАЙОНУ ТА ГРУНТІВ АЗОВО-СИВАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

Постановка проблеми. Актуальність проведення порівняльного аналізу трансформації ґрунтового покриву Новотроїцького району та Азово-Сиваського національного природного парку зумовлена тим, що ґрунтовий покрив регіону дослідження зазнає значних перетворень внаслідок антропогенної діяльності. В результаті, на даній території проявляється вторинне засолення ґрунтів, вітрова ерозія, зменшення вмісту гумусу, що в свою чергу призводить до зниження родючості ґрунтів даного регіону.

Довготривале використання солонцевих ґрунтів у ріллі, а особливо, їх меліорація, зумовлюють проявлення ґрунтових процесів, які відрізняються від існуючих у природних умовах і є на сьогодні недостатньо вивченими. Саме тому, на основі порівняльного аналізу ми повинні з'ясувати відмінності між ґрунтами сільськогосподарського використання та ґрунтами які знаходяться у природному стані, в межах

природоохоронних територій. Важливо також визначити причини та наслідки змін у ґрунтоутворюючих процесах.

В умовах земельної реформи та приватної власності на землю необхідна точна інформація про якісний стан ґрунтів для проведення моніторингу та раціонального сільськогосподарського використання, у зв'язку з чим досліджувані питання набувають особливої наукової і практичної значимості.

Тому, покращення якісного стану ґрунтів потребує аналізу раніше отриманих даних та використання їх в подальших дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Головною особливістю сучасного розвитку ґрунтів, на думку ряду авторів, є їх антропогенна трансформація, яка являє собою широку групу процесів перетворення ґрунтів, прямо чи опосередковано обумовлених діяльністю людини. До цього часу у літературі немає одностайної думки щодо розвитку ґрунтоутворних процесів при залученні ґрунтів до сільськогосподарського використання. Антропогенний чинник, зазвичай, враховується, але його роль частіше за все зводиться лише до коректування природного ґрунтоутворного процесу.

Науковий підхід до розвитку агроперетворених ґрунтів було описано у роботах О.М.Можейка, Г.М.Самбура, С.П. Семенової-Забродіної, В.Д.Мухи, М.П.Панова.

Тим не менше, у наукових працях цих вчених недостатньо повно розкриті питання створення умов для ефективного використання покращення стану агроперетворених ґрунтів.

Метою статті є встановлення закономірності змін властивостей та напрям еволюції агроперетворених ґрунтів на основі порівняльного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Територія Північного Присивашся охоплює південь Причорноморської низовини. У тектонічному відношенні досліджуваний регіон розташований на території Причорноморської западини, що у рельєфі відповідає Причорноморській низовині і являє собою степну рівнину. Для прибережної частини характерні мілководні затоки та западини солоних озер [8].

Загальні риси геолого-геоморфологічної будови території Північного Присивашся визначаються її положенням на межі давньої та молоді платформ. Геологічна будова відповідної території обумовлена осадовими породами потужністю до 3000 м, які залягають на докембрійському кристалічному фундаменті [3].

Протягом четвертинного періоду Присивашська западина піддавалася епійрогенним рухам переважно негативного знаку, внаслідок чого відповідна ділянка постійно затоплювалась морем, як наслідок материнська порода має солонцюваті властивості. В даний час спостерігаються повільні підняття окремих ділянок на тлі загального

епіпорогенічного опускання. Диз'юнктивні порушення земної кори і скидні явища в Присивашші не спостерігаються [4].

В цілому для клімату Північного Присивашшя характерним є недостатня зволоженість, значні теплові ресурси, тривалий вегетаційний період. Клімат формується під переважним впливом континентальних повітряних мас помірних широт, а також трансформованих тропічних і арктичних мас повітря. Основна частина атмосферних опадів, що випадають на території району досліджень, пов'язана з океанічними масами повітря помірних і тропічних широт. Загалом кліматичні умови сприятливі для розвитку сільськогосподарського виробництва, проте наявність негативних природних факторів (зокрема недостатня кількість опадів, нестійкість зволоження, існування тривалих бездощових періодів, невисока відносна вологість повітря, за високих температур літніх місяців) викликає низьку забезпеченість продуктивною вологою сільськогосподарських рослин [1, 2].

На формування рослинного покриву відповідної території значний вплив мають гідрологічні особливості регіону, які характеризуються наявністю значної кількості подових впадин, що утворюють басейн внутрішнього стоку для досліджуваної території.

У рослинному покриві Північного Присивашшя в минулому переважали лучні степи та справжні різнотравно-типчакowo-ковилowі степи з асоціаціями, які на цей час майже повністю розорані. Нині досліджувана територія є зоною типчакowo-ковилowої та полиново-типчакowo-ковилowої рослинності. На цілих ділянках що залишилися, поширені ковилowі і житнякові асоціації за участі полині кримської. Поблизу Сивашу поширені галофіти: сарсазан, солесос, свіда, лобода бородавчата, полин морський. У вузькій приморській частині, де переважають солонці, рослинність представлена галофітами: полином з типчаком і тонконогом живородячим. У понижених місцях Присивашшя і подах найбільш розповсюджені галофіти [5].

Ґрунтоутворюючий процес досліджуваної зони протікає на фоні чітко вираженої вертикальної зональності. Посушливий клімат, засоленість ґрунтоутворних порід та мала природна дренажність території зумовили формування тут темно-каштанових, каштанових солонцюватих, солонцевих, лучно-каштанових солонцюватих ґрунтів та солонців каштанових. Структура ґрунтового покриву ускладнюється великим набором солонцюватих і засолених ґрунтів подів, а також напівгідроморфних і гідроморфних ґрунтів [6].

Найбільш високі північні та південні частини рівнинної поверхні території зайняті темно-каштановими ґрунтами, місцями в комплексі з чорноземами південними залишковосолонцюватими, у верхніх частинах підвищених схилів до подів, дренажних протяжинами у комплексі з солонцями каштановими.

По узбережжю Чорного й Азовського морів та Сиваша, на низькій (абсолютна висота менше 15-20 м) рівнині поширені каштанові солонцюваті ґрунти у комплексі з солонцями каштановими.

На знижених Присивашських рівнинах з близьким (3-5 м) заляганням підґрунтових вод і на периферії глибоких подів з аналогічною гідрогеологією поширені лучно-каштанові солонцюваті ґрунти у комплексі з солонцями лучно-каштановими [7].

На знижених ділянках Присивашсько-Причорноморської смуги з глибиною підґрунтових вод 1-1,5 м та в подах каштанової підзони, поширені каштаново-лучні солонцюваті засолені ґрунти у комплексі з солонцями каштаново-лучними солончаковими. У подах Присивашсько-Причорноморської смуги розповсюджені дерново-глейові солончаки у межах залягання підґрунтових вод 0,5-1 м.

На морських низьких узбережжях і островах затоки Сиваш, у днищах подів з низьким рівнем (0,2-1 м) сильно мінералізованих (до 30-40 г/л) вод, а також на мілководді, де поверхневі води випаровуються в теплий період року фрагментарно поширені глейові солончаки [9].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, низька насиченість солонців кальцієм, наявністю у вбирному комплексі натрію, несприятливі агрофізичні властивості обумовлюють низьку родючість солонців у природному стані. Культурні рослини розвиваються на солонцях погано, і, навіть у сприятливі щодо зволоження роки, врожайність на них у 2-3 рази нижча, ніж на зональних ґрунтах, а у посушливі роки вона знижується майже до нуля. Саме тому, на основі проведених досліджень, можна стверджувати, що наявність солонців у ґрунтовому покриві розглядають як негативне явище в агрономічному розумінні.

Список літератури:

1. Балюк С.А. Використання солонцевих ґрунтів України / С.А. Балюк, Г.В. Новікова, Н.Ю. Гаврилович // Вісник аграрної науки. – 2001. – № 10. – С. 12-15.
2. Балюк С.А. Сучасна еволюція зрошуваних ґрунтів: екологічні проблеми та шляхи їх вирішення / С.А.Балюк, В.Я.Ладних, Н.Ю.Гаврилович, О.А.Носоненко, М.А.Захарова, А.І.Мошник, А.А.Лісняк, О.М.Дрозд // Вісник аграрної науки. Спец. Вип. – 2006. – №4 – С.60-63.
3. Геологія з основами мінералогії: навч. посібник / [Д.Г. Тихоненко, В.В. Дегтярьов, М.А. Шуковський та ін.]; за ред. Д.Г. Тихоненко. – Харків, 2002. – 297 с.
4. Давидов О.В. Специфічні особливості берегової зони Західного Сивашу / О.В.Давидов, Т.В.Дорош // Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2006. – Вип.2. – С.25-27.

5. Давидов О.В. Загальні особливості поширення рослинності берегової зони затоки Сиваш / О.В. Давидов, О.М. Роскос // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского, Серия «География». – Том 20 (59), № 2. – 2007. – С.336 – 344.
6. Кирюшин В.І. Солонці та їх меліорація / В.І. Кирюшин. – К.: Урожай, 1999. – 172 с.
7. Любимова І.Н. Сучасні процеси ґрунтоутворення в розораних та меліоративних ґрунтах солонцевих комплексів сухостепової зони / І.Н.Любимова. – М.: Ґрунтознавчий інститут ім. В.В.Докучаєва, 2006. – С.390-413.
8. Маринич О. М. Фізична географія України / О. М. Маринич, П. Г. Тищенко. – К. : Знання, КОО, 2003. – 479 с.
9. Новікова А.В. Прогнозування вторинного засолення ґрунтів під час зрошення / А.В. Новікова. – К.: Урожай, 2000. – 166 с.

О. ПШЕНИЦЬКИЙ

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРИРОДИ, НАСЕЛЕННЯ ТА ГОСПОДАРСТВА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПРАЦЯХ КАФЕДРИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

До 100-річчя Херсонського державного університету

В листопаді 2017 року Херсонський державний університет відзначає своє 100-річчя. Серед трьох відділень переведеного з Юрьєва (зараз – місто Тарту, Естонія) інститут була й кафедра географії, з якої розпочався розвиток природничо-географічної освіти в Херсоні.

Сучасна кафедра соціально-економічної географії Херсонського державного університету була створена 1 вересня 2004 року і зараз є однією з чотирьох кафедр факультету біології, географії і екології. На 1 вересня 2017 року на кафедрі штатно працює 8 викладачів, серед яких: 1 – доктор географічних наук; 4 – кандидати географічних наук; 2 – кандидати соціологічних наук; 1 – кандидат педагогічних наук (за спеціальністю «Методика викладання географії») та один асистент.

Аналіз дисертаційних досліджень та аналіз сучасних публікацій дозволяє зробити висновок, що для всіх географів кафедри Херсонська область виступала або в якості об'єкта дослідження, або в якості модельної території для апробації запропонованих методик досліджень. Предметом аналізу даної публікації є спроба оцінити найважливіші результати досліджень викладачів кафедри соціально-економічної географії Херсонського державного університету присвячені саме дослідженню просторової диференціації даного регіону.

Серед робіт викладачів кафедри, що розглядають методологічні схеми та окремі методи дослідження слід відзначити наступні праці: «Методики